Beschikbaarheid aangepast digitaal lesmateriaal bij leesproblemen en dyslexie

Brandbrief

Aan: de minister van Primair en Voortgezet Onderwijs, mw. Drs. M.L.J. Paul
Betreft: beschikbaarheid aangepast lesmateriaal bij leesproblemen en dyslexie
Datum: 19 maart 2024

Dyslexie Centraal luidt de noodklok

Toegankelijk digitaal lesmateriaal dat noodzakelijk is voor leerlingen met leesproblemen en/of (ernstige) dyslexie of andere relevante ondersteuningsbehoeften zijn onvoldoende beschikbaar. En dat terwijl deze kinderen en jeugdigen sterk afhankelijk van zijn van deze digitale leermiddelen om zich schriftelijk aangeboden leerstof eigen te maken. Zonder deze compenserende hulpmiddelen kan er aan de genoemde leerlingen geen passend onderwijs worden geboden.

Leerlingen, leerkrachten en ouders hebben onvoldoende toegang tot aangepast lesmateriaal, ondanks verplichting volgens het VN-verdrag Handicap. Dit is geen nieuw probleem. Dyslexie Centraal, een netwerk van verschillende organisaties met (ervarings)kennis op het gebied van leesproblemen en (ernstige) dyslexie, heeft dit meerdere malen onder de aandacht van het ministerie van OCW gebracht sinds in 2018 de subsidie aan Dedicon voor het digitaliseren van leerboeken voor deze doelgroep is gestopt. Sindsdien zijn ouders en scholen afhankelijk van uitgevers die nog maar zeer mondjesmaat geschikte bestanden maken en ter beschikking stellen, dyslexiebestanden die Dedicon nog uit de eerder gemaakte voorraad levert en een beperkte collectie die gedigitaliseerd is door de Stichting Toegankelijke informatie (STI).
Bovendien is een dyslexieverklaring nu een voorwaarde voor het verkrijgen van deze aangepaste materialen, terwijl ook leerlingen met leesproblemen en andere

© 2024

Dyslexie Centraal

ondersteuningsvragen hier baar bij kunnen hebben. Temeer daar het overheidsbeleid juist gericht is op minder diagnoses als voorwaarde voor toegang tot passende ondersteuning.
In een rapportage (2022) van het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie is, samen met oudervereniging Balans, de overheid opnieuw gevraagd maatregelen te nemen.

De urgentie tot maatregelen wordt nu nog groter omdat Dedicon vanaf het komend schooljaar (2024-2025) gaat stoppen met het beschikbaar stellen van dyslexiebestanden. Tussen 2018 en 2024 hebben zij, ondanks het stopzetten van de subsidie, nog op eigen kosten en tegen een geringe gebruikersvergoeding dyslexiebestanden geleverd. Ditzelfde geldt voor de Stichting Toegankelijke Informatie, die dit ook deed zonder overheidsmiddelen en vooral afhankelijk was van de inzet van vrijwilligers. Ook STI heeft aangegeven zich eind 2024 te beraden over de voortzetting van levering als zij geen erkende entiteit is en er geen middelen zijn.
Hierdoor zal een grote groep leerlingen geen toegang meer hebben tot het aangepaste digitale lesmateriaal dat zij nodig hebben om volwaardig deel te kunnen nemen aan het onderwijs. Dit overheidsbeleid staat haaks op het VN-verdrag handicap, de werkagenda digitalisering van de overheid, een uitwerking van elementen uit de brief Hoofdlijnen beleid Digitalisering en het recht op passend onderwijs, het inclusiebeleid en het Masterplan Basisvaardigheden. Het heeft grote invloed op het welbevinden van deze kinderen/jeugdigen en versterkt kansenongelijkheid. De digitale inclusie die nagestreefd wordt door de overheid is in het gedrang. Wil de overheid het talent van deze kinderen onbenut laten?

De afgelopen jaren zijn er verschillende ontwikkelingen geweest met betrekking tot de vrije toegankelijkheid van beschikbare digitale leermiddelen. Dyslexie Centraal heeft deze ontwikkelingen uitgezet in een tijdlijn. Hiermee wordt zichtbaar dat de beschikbaarheid van aangepaste digitale leermiddelen, ondanks verschillende Kamervragen en moties, een moeizame kwestie is. We moeten ondanks alle inspanningen constateren dat de beschikbaarheid van aangepast lesmateriaal onvoldoende op orde is en dat de procedure voor scholen en ouders omslachtig en onduidelijk is. juist gericht is op minder diagnoses als voorwaarde voor toegang tot passende ondersteuning.

Op grond van onze huidige kennis en inzichten, constateren de netwerkpartners van Dyslexie Centraal dat er geen wettelijke grondslag is voor het digitaal toegankelijk maken van leermiddelen door educatieve uitgeverijen. De grondslag onderwijs ontbreekt in Europese Toegankelijkheidswet (EAA). Er is dus op dit moment sprake van vrijwilligheid als het gaat om het beschikbaar stellen van dyslexiebestanden en andere aangepaste leermiddelen door de educatieve uitgeverijen.
Daarnaast moeten we constateren dat in deze lacune twee marktpartijen, te weten Dedicon en STI, voor eigen rekening en risico in aangepaste leermiddelen hebben voorzien. En hier op zeer korte termijn mee stoppen.
We stellen vast dat de huidige aanpak niet strookt met het streven van de overheid naar:

- het uitvoeren van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (wgbh/cz);
- kansengelijkheid;
- het inclusiebeleid;
- het terugdringen van diagnosticering;
- het uitvoeren van de Wet passend onderwijs en versterking van de basisvaardigheden.

Graag horen wij van het ministerie welke maatregelen zij sinds onze oproep in 2022 heeft getroffen om tot verplichting tot het leveren van toegankelijk digitaal lesmateriaal door de educatieve uitgeverijen over te gaan. Want, gezien de tijdslijn 2011-heden, heeft het regeringsbeleid van vrijwilligheid en verleiding niet de gewenste digitaal toegankelijke leermiddelen voor alle leerlingen opgeleverd.

Die hierboven beschreven situatie geeft aan hoe acuut het probleem met ingang van het komend schooljaar is. Dyslexie Centraal roept het ministerie van OCW op haar rol te pakken op zowel de korte als lange termijn.
Op korte termijn, met ingang van het schooljaar 2024-2025, stelt Dyslexie Centraal voor dat OCW voor de transitieperiode – dat is concreet de periode van 1 september 2024 tot het moment dat de wetgeving effectief wordt toegepast – passende maatregelen treft, namelijk dat

- de inmiddels toegankelijk gemaakte titels in de bibliotheken van Dedicon en STI vrij ter beschikking worden gesteld en dat voor deze organisaties een passende onkostenvergoeding wordt gesteld; bekostigingssystematiek voor afgesproken

wordt gedurende de transitieperiode naar de gewenste situatie op langere termijn;
- de meest gebruikte nieuwe lesboeken in PO en VO als dyslexiebestand beschikbaar worden gemaakt en hiervoor een bekostigingssystematiek afgesproken wordt gedurende de transitieperiode naar de gewenste situatie op langere termijn;
- de mogelijkheid tot het verlenen van toegang tot digitale leermiddelen op schoolniveau wordt belegd, waardoor onderwijsprofessionals kunnen bepalen welke leerlingen toegang krijgen (onafhankelijk van een dyslexieverklaring);
- de verleende toegang tot deze digitale leermiddelen zowel op school als thuis te gebruiken is.
- Er jaarlijks wordt gemonitord in hoeverre bovenstaande zaken zijn gerealiseerd. Aan deze monitoring kan Dyslexie Centraal een bijdrage leveren.

Met ingang van de European Accessibility Act in juni 2025, zijn uitgeverijen voor onderdelen, namelijk de voorleesfunctionaliteit van de digitale leer- of toetsmiddelen, verplicht toegankelijk lesmateriaal beschikbaar te stellen. Dyslexie Centraal stelt op de lange termijn dan ook voor om

- educatieve uitgeverijen met ingang van 28 juni 2025 te verplichten álle nieuw te ontwikkelen leermiddelen digitaal, toegankelijk en kosteloos ter beschikking te stellen voor scholen;
- de toegang tot deze digitale leermiddelen zo in te richten dat onderwijsprofessionals hier eenvoudig, dus ook zonder dyslexieverklaring, gebruik van kunnen maken;
- het College voor de Rechten van de Mens als toezichthouder aan te stellen, het Netwerk Dyslexie Centraal in te zetten als deskundigenpartij en een jaarlijks structureel overleg tussen de twee te beleggen.

Dyslexie Centraal gaat ervan uit dat OCW op zeer korte termijn met de Commissie Digitale Zaken tot een pragmatische oplossing komt voor de korte termijn (met ingang van het komend schooljaar) en een duurzame oplossing biedt voor de lange termijn, aansluitend bij de huidige wetgeving voor de digitalisering.

Met deze maatregelen op korte en lange termijn willen we een bijdrage leveren aan diverse beleidsagenda's, zodat alle leerlingen als taalvaardige burger kunnen meedoen in het digitale tijdperk en daarbij gebruik kunnen maken van evenwaardige leermiddelen, passend bij hun capaciteiten en onderwijsbehoeften zodat ook zij hun leerpotentieel ten volle kunnen benutten. Zo brengen we een inclusieve maatschappij weer een stap dichterbij.

Namens alle netwerkpartners van Dyslexie Centraal,
Jack Biskop, voorzitter.

Dyslexie Centraal

Tijdlijn

2009
- Start vergoedingsregeling dyslexie
- Dedicon start met het maken van dyslexiebestanden i.o.v. OCW

2010
- Tekst-naar-spraaksoftware wordt toegestaan bij het centraal examen als hulpmiddel

2017
- Per 1 augustus stopt opdracht Dedicon
- Kamervragen ISSN 0921 – 7398

2018
- Motie 34 638 Westerveld en Van Meenen

2019
- Commisssievergadering OCW over Passend Onderwijs 31 497

2021
- Diverse schriftelijke kamervragen: 14 januari en 5 maart

2022
- Rapportage Dyslexie Centraal en Balans

2024
- per 1 september: Dedicon stopt met het leveren van dyslexiebestanden
- per 31 december: STI stop met het leveren van dyslexiebestanden

2025
- Europese toegankelijkheidswet EAA van kracht! Ook voor leerlingen met leesproblemen en/of ernstige dyslexie?

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2017Z08671&did=2017D20450

https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2018D61030

https://balansdigitaal.nl/digitale-schoolboeken-lang-niet-altijd-leverbaar